

การเชื่อมโยงความในนิทานเวตาล พระนิพนธ์แปลของพระราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์

อำนาจ ปักษาสุข*

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาลักษณะการเชื่อมโยงความในนิทานเวตาล พระนิพนธ์แปลของพระราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ ซึ่งแบ่งการเชื่อมโยงความออกเป็น ๔ ประเภท ได้แก่ การเชื่อมโยงความโดยการอ้างถึง การซ้ำ การละ และการใช้คำเชื่อม ผลการศึกษาแบ่งเป็น ๒ ส่วน ส่วนแรกคือการเชื่อมโยงความที่ปรากฏในนิทานเรื่องเดียวกัน ซึ่งพบการเชื่อมโยงความทั้ง ๔ ประเภท คือ การเชื่อมโยงความโดยการอ้างถึง การเชื่อมโยงความโดยการซ้ำ การเชื่อมโยงความโดยการละ และการเชื่อมโยงความโดยการใช้คำเชื่อม ส่วนที่สองคือการเชื่อมโยงความระหว่างนิทานแต่ละเรื่อง ซึ่งพบการเชื่อมโยงความโดยการซ้ำ

---

* อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Cohesion in Vetala Translated by H.H. Prince Bidyalongkarana

Amnat Paksasuk

Abstract

This article describes a study of four types of cohesive devices: reference, repetition, ellipsis and conjunctions, appearing in "Vetala" translated by H.H. Prince Bidyalongkarana. The results are divided into two parts: firstly, the cohesive devices used in each story, and how the four types occur; and secondly, repetition, the only cohesive device found used in transitions from one story to the next.

บทนำ

ภาษาเป็นเครื่องมือที่มนุษย์ใช้ในการติดต่อสื่อสารและถ่ายทอดความคิด ทั้งนี้ในแต่ละวันมนุษย์ไม่ได้ใช้ภาษาเพียงแค่ประโยคเดียวในการสื่อสารเพื่อทำให้การสื่อสารนั้นสัมฤทธิ์ผล หากแต่มนุษย์สื่อสารกันด้วยข้อความที่ปรากฏต่อเนื่องกันในระดับที่สูงกว่าประโยค ซึ่งเรียกภาษาระดับนี้ว่าภาษาระดับข้อความ (Discourse)

ภาษาระดับข้อความเป็นหน่วยทางภาษาที่มีประโยคเป็นองค์ประกอบ เกิดจากประโยคต่าง ๆ มารวมกันเป็นข้อความ โดยประโยคเหล่านั้นจะมีความสัมพันธ์กันทางความหมายทำให้ข้อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีการเชื่อมโยงความ (Cohesion) เป็นกระบวนการสำคัญในการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของประโยคที่เรียงต่อกันตั้งแต่ ๒ ประโยคขึ้นไป

ในปัจจุบันการศึกษากการเชื่อมโยงความเป็นเรื่องที่น่าสนใจและได้มีผู้ศึกษาไว้เป็นจำนวนมาก อาทิ สุภาพร งามประดิษฐ์ (๒๕๔๐) ที่ศึกษาเรื่องการเชื่อมโยงความในการรายงานข่าวทางโทรทัศน์: ข่าวอ่านกับข่าวสดแบบไม่มีบท โดยเป็นการ

ศึกษาลักษณะกลไกทางภาษาที่แสดงการเชื่อมโยงความในการรายงานข่าวอ่านและข่าวสดแบบไม่มีบททางโทรทัศน์จากการรายงานข่าวของสถานีโทรทัศน์ช่อง ๓ ช่อง ๕ ช่อง ๗ และช่อง ๙

อัจฉรากร กัลยาจิตรโกศล (๒๕๔๓) ทำวิทยานิพนธ์เรื่องลักษณะการเชื่อมโยงความในกลอนนิราศของสุนทรภู่ เพื่อศึกษาถึงวิธีการเชื่อมโยงความในกลอนนิราศของสุนทรภู่จำนวน ๒ เรื่อง คือ นิราศเมืองแกลงและนิราศเมืองเพชร

วรวรรณ ศรียากย์ (๒๕๔๔) ศึกษาเรื่องการเชื่อมโยงความในภาษาถิ่นสุราษฎร์ธานี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเชื่อมโยงความในภาษาถิ่นสุราษฎร์ธานี ๖ ลักษณะ คือ การอ้างถึง การซ้ำ การแทน การละ การใช้คำศัพท์ และการใช้คำเชื่อม โดยเก็บข้อมูลจากภาษาระดับข้อความ ๕ ประเภท ได้แก่ เรื่องเล่า กระบวนการ ข้อปฏิบัติ คำอธิบาย และบทสนทนา

ชฎานุตม์ จินดารักษ์ (๒๕๔๖) ทำวิทยานิพนธ์เรื่องการเชื่อมโยงความในจารึกล้านนา ทั้งนี้เพื่อศึกษาลักษณะการเชื่อมโยงความในจารึกล้านนา โดยข้อมูลที่นำมาศึกษา ได้แก่ คำอ่านจารึกล้านนาที่มีผู้ปริวรรตแล้วจำนวน ๘๒ หลัก

สุนีย์ ลีลาพรพิณี (๒๕๔๗) ทำวิทยานิพนธ์เรื่องลักษณะการเชื่อมโยงความในสามก๊กฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาลักษณะการเชื่อมโยงความที่ปรากฏในสามก๊กฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) ตลอดจนวิเคราะห์ผลที่ได้จากการเชื่อมโยงความนั้น

นอกจากนี้ยังมีปาดนิสรา เบี้ยมุกดา (๒๕๕๐) ศึกษาการเชื่อมโยงความในพระราชนิพนธ์เสด็จประพาสต่างประเทศของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ลักษณะการเชื่อมโยงความ ๕ ประเภท คือ การอ้างถึง การซ้ำ การใช้คำศัพท์ การใช้คำเชื่อม และการละที่ปรากฏในพระราชนิพนธ์เสด็จประพาสต่างประเทศของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

จากการสำรวจงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการเชื่อมโยงความ ผู้ศึกษาพบว่ายังไม่มีการศึกษาการเชื่อมโยงความในข้อมูลวรรณคดีที่มีลักษณะเป็นเรื่องซ้อนเรื่องหรือนิทานซ้อนนิทานมาก่อน ด้วยเหตุนี้ผู้เขียนบทความจึงสนใจศึกษาการเชื่อมโยงความในวรรณคดีที่มีลักษณะดังกล่าว

อนึ่งนิทานเวตาลพระนิพนธ์แปลของพระราชนวรงค์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ เป็นวรรณคดีที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย โดยได้รับการยกย่องว่ามีการใช้ภาษาที่ไพเราะงดงามดั่งที่ศักดิ์ศรี แยมันดดา (๒๕๑๙, น. ๘๙ อ้างถึงใน ชลธิรา สัตยวัฒน์นา, ๒๕๕๑, น. ๒๓) กล่าวไว้ว่า

เรื่องเวตาล เป็นงานประพันธ์ชิ้นสำคัญที่แสดงการเขียนร้อยแก้วของ น.ม.ส. ได้อย่างดีเยี่ยม ... ความไพเราะและความแจ่มแจ้งในท่วงทำนองการบรรยายร้อยแก้วของ น.ม.ส. ในเรื่องนี้มีเพียงใดไม่จำเป็นต้องกล่าว ผู้ที่อ่านมาแล้วย่อมตระหนักในความจริงข้อนี้ได้ด้วยตนเอง

นิทานเวตาลพระนิพนธ์แปลของพระราชนวรงค์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์นี้มีลักษณะเป็นนิทานหลายเรื่องซ้อนกันในลักษณะที่เรียกว่า “นิทานซ้อนนิทาน” ประกอบด้วยนิทานย่อยร้อยเรียงต่อกันถึง ๑๐ เรื่อง ลักษณะของนิทานเวตาลที่เป็นนิทานซ้อนนิทานดังกล่าวนี้มีความน่าสนใจว่ากวีมีวิธีการร้อยเรียงนิทานย่อยทั้ง ๑๐ เรื่องอย่างไร จึงทำให้นิทานย่อยเหล่านั้นรวมกันเป็นนิทานเรื่องใหญ่เพียงเรื่องเดียว โดยที่เนื้อเรื่องยังคงมีความต่อเนื่องและสอดคล้องกัน ดังนั้นผู้เขียนบทความจึงเลือกที่จะศึกษาการเชื่อมโยงความในนิทานเวตาลดังกล่าว

นิทานเวตาลที่นำมาศึกษาครั้งนี้เป็นนิทานเวตาลพระนิพนธ์แปลของพระราชนวรงค์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ที่นำมาจากหนังสือ*สามเรื่องเอกของ น.ม.ส.* ซึ่งจัดพิมพ์โดยห้างหุ้นส่วนจำกัด แพร่พิทยา โดยจะศึกษาการเชื่อมโยงความอันได้แก่ การอ้างถึง การซ้ำ การละ และการใช้คำเชื่อม

การเชื่อมโยงความในนิทานเวตาล

Halliday & Hasan (1976, p.4) กล่าวถึงการเชื่อมโยงความในข้อความภาษาอังกฤษในหนังสือ*Cohesion in English* ว่า การเชื่อมโยงความ (Cohesion) เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายระหว่างประโยคที่มาประกอบกันเป็นข้อความ โดยการเชื่อมโยงความจะเกิดขึ้นเมื่อหน่วยทางภาษาหนึ่งถูกตีความโดยอาศัยหน่วยอื่น ทั้งนี้หน่วยที่ถูกตีความจะทำหน้าที่เป็นตัวอ้างอิงถึงหน่วยอื่นๆ ในข้อความนั้น

ชลธิชา บำรุงรักษ์ (๒๕๔๙) กล่าวว่า ประโยคที่มาประกอบกันเป็นข้อความ มีความสัมพันธ์กันในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ความสัมพันธ์ที่ผูกประโยคเหล่านี้ไว้ด้วยกันเรียกว่าการเชื่อมโยงความ (cohesion) ความสัมพันธ์นี้อาจเป็นความสัมพันธ์ในระดับโครงสร้าง ระดับคำ หรือในระดับความหมาย ภาษาโดยทั่วไปประกอบด้วย กลไกบางประการที่แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างประโยคที่อยู่ต่อเนื่องเหล่านี้ เรียกกลไกนี้ว่ากลไกการเชื่อมโยงความ (cohesive mechanism) และกลไกเหล่านี้ แสดงออกได้ด้วยเครื่องมือที่เป็นลักษณะภาษาบางประการ เรียกเครื่องมือนี้ว่าเครื่องมือแสดงการเชื่อมโยงความ (cohesive device) แต่ละภาษามีการเลือกใช้กลไกการเชื่อมโยงความที่ต่างกันไป และกลไกการเชื่อมโยงความแต่ละชนิดแสดงออกด้วยเครื่องมือทางภาษาที่ต่างกันไป กลไกเหล่านี้ต่างเชื่อมโยงหรือผูกประโยคต่างๆ ที่อยู่ต่อเนื่องกันเข้าเป็นเรื่องเดียวกัน

การศึกษาครั้งนี้จะนำแนวคิดเกี่ยวกับการเชื่อมโยงความของ Halliday & Hasan และ ชลธิชา บำรุงรักษ์ มาประยุกต์ใช้โดยแบ่งการเชื่อมโยงความออกเป็น ๔ ประเภท ได้แก่ การเชื่อมโยงความโดยการอ้างถึง การซ้ำ การละ และการใช้คำเชื่อม

เนื่องจากนิทานเวตาลพระนิพนธ์แปลของพระราชนวรงค์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์มีลักษณะเป็นนิทานซ้อนนิทาน ประกอบด้วยนิทานย่อยถึง ๑๐ เรื่อง ผู้เขียนบทความจึงแบ่งการศึกษาการเชื่อมโยงความออกเป็นการเชื่อมโยงความที่ปรากฏอยู่ภายในเรื่องเดียวกันและการเชื่อมโยงความระหว่างนิทานแต่ละเรื่อง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๑. การเชื่อมโยงความที่ปรากฏภายในนิทานเรื่องเดียวกัน

จากการศึกษาการเชื่อมโยงความที่ปรากฏภายในนิทานเรื่องเดียวกัน พบการเชื่อมโยงความทั้ง ๔ ประเภท คือ การเชื่อมโยงความโดยการอ้างถึง การเชื่อมโยงความโดยการซ้ำ การเชื่อมโยงความโดยการละ และการเชื่อมโยงความโดยการใช้คำเชื่อม ดังนี้

๑.๑ การเชื่อมโยงความโดยการอ้างถึง

การเชื่อมโยงความโดยการอ้างถึงเป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายที่เกิดจากการที่รูปภาษาหนึ่งไม่มีความหมายเป็นอิสระในตัวเอง ทำให้การตีความต้องอาศัยหรืออ้างถึงความหมายของรูปภาษาอื่นและ/หรือการตีความ

อาจต้องอาศัยหรืออ้างถึงปริบทสถานการณ์ จากการศึกษาพบการเชื่อมโยงความ โดยการอ้างถึงประเภทต่างๆ ดังนี้

๑.๑.๑ การอ้างถึงด้วยสรรพนาม ในที่นี้คือบุรุษสรรพนาม เป็นการแสดงความสัมพันธ์ด้วยรูปภาษาที่แสดงการอ้างถึงผู้พูด ผู้ที่พูดด้วย และผู้ที่ถูกถึง ด้วยสรรพนามบอกบุรุษต่างๆ ดังนี้

สรรพนามบุรุษที่ ๑ ที่พบได้แก่ ข้า ข้าพเจ้า เรา กู เช่น

“พราหมณ์ได้ยินภริยาท้วงดั่งนั้นก็ลั้งเลใจ นั่งนิ่งปากอ้าตาเพ่งอยู่สักครู่หนึ่ง จึงกล่าวแก่ภริยาว่า ข้าได้รับผลไม้นี้ไว้จากเทวดาทูตด้วยหมายจะกิน”

(ต้นเรื่อง หน้า ๑๑๐)

ข้า เป็นสรรพนามบุรุษที่ ๑ ที่ใช้อ้างถึง พราหมณ์

“พุทธิศรีระกล่าวว่า ข้าพเจ้าเกิดมายังไม่เคยรู้เลยว่าผู้หญิงที่กำลังรักกลัว พระผู้เป็นเจ้าของเจ้าหรือกลัวอะไรบ้าง แต่ข้อที่ข้าพเจ้ากลัวว่านั่นทดลองได้ง่ายๆ”

(นิทานเรื่องที่ ๑ หน้า ๑๕๙)

ข้าพเจ้า เป็นสรรพนามบุรุษที่ ๑ ที่ใช้อ้างถึง พุทธิศรีระ

“วันหนึ่งเหมคุปต์ตริกตรองในใจว่า เรานี้มีความร้อนใจมาหลายปีแล้วเพราะ บกพร่องในครอบครัว”

(นิทานเรื่องที่ ๒ หน้า ๑๘๔)

เรา เป็นสรรพนามบุรุษที่ ๑ ที่ใช้อ้างถึง เหมคุปต์

“ใจหนึ่งค้ำใจว่า ภูเห็นประหลาดนักที่ท่านผู้เลี้ยงกูมาแต่เมื่อกูยังอยู่ในครรภ์ มารดานั้น เมื่อกูมีกำเนิดมาแล้วได้รับความสำราญเพราะของดีทั้งปวงอันมีอยู่ใน โลกในบัดนี้ ท่านผู้นั้นก็หาตามมาดูแลรักษาไม่”

(นิทานเรื่องที่ ๔ หน้า ๒๓๖)

ณ เป็นสรรพนามบุรุษที่ ๑ ที่ใช้อ้างถึง โจร

สรรพนามบุรุษที่ ๒ ที่พบได้แก่ แก นาง พระองค์ เจ้า ท่าน เอง เช่น

“พระราชธิดาทรงอ่านหนังสือตลอดแล้วก็สำแดงอาการพิโรธ ตรัสแก่ นางนมด้วยสำเนียงอันขุ่นแค้นว่า นี่แกเป็นอะไรจึงบังอาจนำหนังสือนี้มาให้”

(นิทานเรื่องที่ ๑ หน้า ๑๔๔)

แก เป็นสรรพนามบุรุษที่ ๒ ที่ใช้อ้างถึง นางนม

“พระวัชรมุกฏตรัสแก่นางว่า พระหัตถ์อันอ่อนของนางไม่สมควรจะโบกพัด นางจงหยุดเสียเถิด ข้าได้เห็นนางก็มีความอึดเอิบใจ แม้ไม่ต้องพัดก็เย็นพออยู่แล้ว นางจงประทานพัดให้ข้าเถิด นางปัทมาวดียิ้มพลางทูลว่า พระองค์ทรงอุตสาหะเสด็จเข้ามาถึงที่นี่เป็นพระเดชพระคุณนักหนา”

(นิทานเรื่องที่ ๑ หน้า ๑๕๓)

นาง เป็นสรรพนามบุรุษที่ ๒ ที่ใช้อ้างถึง นางปัทมาวดี

พระองค์ เป็นสรรพนามบุรุษที่ ๒ ที่ใช้อ้างถึง พระวัชรมุกฏ

“ผู้บังคับการตำรวจก็ถามพระราชกุมารว่า เจ้าได้ของนี้มาแต่ไหนจงให้การไปแต่ตามจริง”

(นิทานเรื่องที่ ๑ หน้า ๑๖๔)

เจ้า เป็นสรรพนามบุรุษที่ ๒ ที่ใช้อ้างถึง พระราชกุมาร

“พราหมณ์คดีได้วิวาทกับพระราชธิดาพาไปบ้านแล้ว มนสิวิกก็ตามไปที่บ้าน พราหมณ์คดี กล่าวแก่เจ้าของบ้านว่า ท่านจงส่งภริยาของข้าพเจ้าคืนให้ข้าพเจ้า”

(นิทานเรื่องที่ ๗ หน้า ๓๑๔)

ท่าน เป็นสรรพนามบุรุษที่ ๒ ที่ใช้อ้างถึง พระอหัมณคีรี

“พระวิกรมมัททีย์ไม่โปรดการลอบรัก ครั้นได้ยินเวตาลกล่าวดังนั้นก็ตรัสว่า ถ้าใครเชื่ออย่างเองกล่าว คนนั้นก็เป็นคนใจลามก”

(นิทานเรื่องที่ ๗ หน้า ๓๑๕)

เอง คือ เอ็ง เป็นสรรพนามบุรุษที่ ๒ ที่ใช้อ้างถึง เวตาล

สรรพนามบุรุษที่ ๓ ที่พบได้แก่ พระองค์ ท่าน มั่น เขา นาง เช่น

“พระราชาทรงนามวิกรมมัททีย์ ครองราชย์อยู่กรุงอุชเชยีนับเวลามาถึงบัดนี้ได้เกือบ ๒๐๐๐ ปี พระองค์เป็นกษัตริย์ทรงนามลือเลื่อง”

(ต้นเรื่อง หน้า ๑๐๗)

พระองค์ เป็นสรรพนามบุรุษที่ ๓ ที่ใช้อ้างถึง พระวิกรมมัททีย์

“พระราชาบุตรทรงไฝ่ฝันในทันทีที่ทอดพระเนตรเห็นนาง แลตรัสออกมาว่า กามเทพเอ๋ยเหตุไรท่านจึงมากรวนเราเช่นนี้”

(นิทานเรื่องที่ ๑ หน้า ๑๓๖)

ท่าน เป็นสรรพนามบุรุษที่ ๓ ที่ใช้อ้างถึง กามเทพ

“เมื่อชายหลังอุฐ์เดินผ่านกรงข้าพเจ้าไปเวลาจะออกจากบ้านหนีไปนั้น มันแลดูข้าพเจ้า แลหยุดยืนจับประตูกรงจะเปิดจับข้าพเจ้าออกมาหักคอ”

(นิทานเรื่องที่ ๓ หน้า ๑๙๓)

มัน เป็นสรรพนามบุรุษที่ ๓ ที่ใช้อ้างถึง ชายหลังอุฐ์

“พราหมณ์เฒ่าทูลว่า ข้าพเจ้าเที่ยวไปหลายแห่งเพื่อจะตามให้พบบุตร ครั้นเมื่อพบแล้วก็พากลับมาเฝ้าในบัดนี้ ขอพระองค์จงโปรดประทานภริยาของเขาแก่เขา”
(นิทานเรื่องที่ ๗ หน้า ๓๑๒)

เขา เป็นสรรพนามบุรุษที่ ๓ ที่ใช้อ้างถึง บุตรของพราหมณ์เฒ่า

“บัณฑิตแลกวินับจำนวนร้อย ซึ่งประชันกันแต่งกาพย์กลอนสรรเสริญความงามแห่งนางมุกดาวลีนั้น จะจงใจให้นางรักผู้แต่งผู้ใดผู้หนึ่งก็หามิได้”
(นิทานเรื่องที่ ๙ หน้า ๓๔๓)

นาง เป็นสรรพนามบุรุษที่ ๓ ที่ใช้อ้างถึง นางมุกดาวลี

๑.๑.๒ การอ้างถึงด้วยการใช้คำบ่งชี้ เป็นการแสดงความสัมพันธ์ด้วยรูปภาษาแสดงการอ้างถึงนามวลี ประโยค หรือข้อความที่แสดงเหตุการณ์ที่ได้กล่าวนำมาก่อน เพื่อแสดงความเฉพาะเจาะจง รูปภาษาที่เป็นคำบ่งชี้ที่พบได้แก่ เหล่านั้น นั่น ดังนั้น นี้ ฉะนั้น เช่นนี้ เช่น

“บ้านเมืองต่างประเทศที่ได้ทรงยินชื่อแต่มิได้เคยเห็นนั้นมีมาก สมควร
จะเสด็จไปดูให้เห็นเสียสักครั้งหนึ่ง ราชประสงค์คือจะเที่ยวลอดรู้การในบ้านเมือง
เหล่านั้น”

(ต้นเรื่อง หน้า ๑๐๗)

เหล่านั้น แสดงความเฉพาะเจาะจงโดยเป็นการอ้างถึง “บ้านเมืองต่างประเทศที่ได้ทรงยินชื่อแต่มิได้เคยเห็น”

“วันหนึ่งพระภรรตฤราชเสด็จออกล่าเนื้อในป่า พบหญิงแม่หม้ายเข้าสู่กองเพลิงซึ่งเผาศพพราหมณ์ผู้สามี หญิงนั้นแสดงความมั่นใจปราศจากความสทกสท้าน”
(ต้นเรื่อง หน้า ๑๐๘)

นั่น แสดงความเฉพาเจาะจงโดยเป็นการอ้างถึง หญิงแม่หม้าย

“ไม่ช้าเชิญตรัสให้มหาเด็กลูกเชิญเครื่องทรง ซึ่งขาดแลเปื้อนเประอกกลับไปทูล พระชายาว่าเกิดเหตุวิบัติในป่า พระภรรตฤราชสิ้นพระชนม์เสียแล้ว พระชายาได้ยิน ดังนั้น ก็ล้มลงสิ้นชีวิต”

(ต้นเรื่อง หน้า ๑๐๘)

ดังนั้น แสดงความเฉพาเจาะจงโดยเป็นการอ้างถึงสิ่งที่พระชายาได้ยิน คือ พระภรรตฤราชสิ้นพระชนม์

“สามีเห็นจริงกลับโกรธเทวดานำผลอำมฤตมาให้ด้วยความปองร้ายหยิบ ผลไม้นั้นจะโยนเข้ากองไฟ ภริยาห้ามไว้แล้วกล่าวว่า ท่านอย่าเพื่อทำเร็วไปนัก ผลไม้ นี้มีใช้ของหาง่าย”

(ต้นเรื่อง หน้า ๑๑๑)

นี้ แสดงความเฉพาเจาะจงโดยเป็นการอ้างถึงผลอำมฤต

“พอจะเสด็จเข้าเมืองก็มีผู้มีกายใหญ่ยืนขวางประตูร้องถามด้วยเสียงดังสนั่น ว่า ใครมา จะไปไหน จงหยุดอยู่กับที่แลบอกชื่อไปก่อน พระวิกรมมาทิตย์ทรงโกรธเป็น กำลัง ตรัสว่า เราคือพระราชาวิกรมมาทิตย์ จะกลับเข้าสู่นครของเรา เจ้าคือใครกำเริบ มาห้ามฉัน”

(ต้นเรื่อง หน้า ๑๑๖)

ฉัน แสดงความเฉพาเจาะจงโดยเป็นการอ้างถึงการกระทำของผู้มีกาย ใหญ่ที่ “ยืนขวางประตูร้องถามด้วยเสียงดังสนั่นว่า ใครมา จะไปไหน จงหยุดอยู่กับที่ แลบอกชื่อไปก่อน”

“นางก็ทรงยิ้มแล้วเสด็จลงไปที่ขอบสระ เก็บดอกบัวดอกหนึ่งชูขึ้นไหว้ฟ้า แล้วเอาเสียบเกศา แล้วตัดที่กรรม แล้วมัดด้วยหนดี แล้วทิ้งลงเหยียบด้วยบาท แล้วกลับขึ้นปักที่อุระ ครั้นทำเช่นนี้แล้ว นางก็เสด็จไปขึ้นยานกลับคืนสู่วิเวศน์แห่งนาง”

(นิทานเรื่องที่ ๑ หน้า ๑๓๗)

เช่นนี้ แสดงความเฉพาะเจาะจงโดยเป็นการอ้างถึงการกระทำของนาง ปัทมาวดีคือ “ยิ้มแล้วเสด็จลงไปที่ขอบสระ เก็บดอกบัวดอกหนึ่งชูขึ้นไหว้ฟ้าแล้วเอาเสียบเกศา แล้วตัดที่กรรม แล้วมัดด้วยหนดี แล้วทิ้งลงเหยียบด้วยบาท แล้วกลับขึ้นปักที่อุระ”

๑.๑.๓ การอ้างถึงด้วยการเปรียบเทียบ เป็นการแสดงความสัมพันธ์โดยการใช้รูปภาพที่แสดงการเปรียบเทียบสิ่งที่เห็นว่ามีลักษณะเหมือนหรือคล้ายสิ่งที่นำมาเปรียบ รูปภาพที่แสดงการเปรียบเทียบที่พบได้แก่ เหมือน ดัง คือ เท่า ราว ดูจ เสมอ รวกับ ประหนึ่ง เช่น

“นางนั้นมีหน้าเหมือนพระจันทร์วันเพ็ญ มีผมหงอกเหมือนสีนิลโลหิต ซึ่งอุ้มแผ่นห้อยอยู่ในฟ้า มีผิวซึ่งเย้ยดอกมลิให้ได้อาย มีตาเหมือนเนื้อทรายซึ่งระดวงภัย ริมฝีปากเหมือนดอกทับทิม คอเหมือนคอนกเขา มือเหมือนสีแห่งท้องสังข์ เอวเหมือนเอวเสือดาว บาทเหมือนดอกบัว”

(ต้นเรื่อง หน้า ๑๐๘)

จากตัวอย่างมีการใช้รูปภาพที่แสดงการเปรียบเทียบ คือ เหมือน และ ดัง โดยเปรียบหน้านางกับพระจันทร์ สีผมหงอกนางกับสีเมฆ ดานางกับตาเนื้อทราย ริมฝีปากนางกับดอกทับทิม คอของนางกับคอนกเขา สีผิวที่เมือนางกับสีของท้องสังข์ เอวนางกับเอวเสือดาว และเปรียบเทียบเท้าของนางกับดอกบัว

“อสุรนั้นกำหมัดเท่าผลแตงโม ลำแขนแข็งราวตะบองเหล็ก ฟาดลงมาแต่ละครึ่งดั่งต้นไม้ใหญ่ซึ่งพายุพัดล้มฟาดลงมา”

(ต้นเรื่อง หน้า ๑๑๖)

จากตัวอย่างมีการใช้รูปภาษาที่แสดงการเปรียบเทียบ คือ เท่า ราว และ ดั่ง โดยเป็นการเปรียบเทียบหมัดของอสุรกับผลแตงโม ความแข็งของแขนอสุรกับตะบองเหล็ก และเปรียบเทียบความรุนแรงของการฟาดแขนของอสุรกับต้นไม้ที่ถูกพายุทำให้ล้มลง

“ได้เห็นพระเพ็ญโฉม ดุจ โสมสว่างหน”

(นิทานเรื่องที่ ๑ หน้า ๑๔๗)

จากตัวอย่างมีการใช้รูปภาษาที่แสดงการเปรียบเทียบ คือ ดุจ โดยเป็นการเปรียบนางอันเป็นที่รักกับพระจันทร์ที่ส่องสว่างอยู่บนท้องฟ้า

“ทนต์ของนางเสมอกับไข่มุกด์”

(นิทานเรื่องที่ ๒ หน้า ๑๔๖)

จากตัวอย่างมีการใช้รูปภาษาที่แสดงการเปรียบเทียบ คือ เสมอ โดยเป็นการเปรียบเทียบฟันของนางกับไข่มุกนั่นเอง

“กระโดดเข้าไปราวกับกบกระโดด กระโดดกลับออกราวกับลิง และเคาะไล่ด้วยดาบเป็นจังหวะเร็วแลดังประหนึ่งเสียงกลอง”

(นิทานเรื่องที่ ๕ หน้า ๒๕๕)

จากตัวอย่างมีการใช้รูปภาษาที่แสดงการเปรียบเทียบ คือ ราวกับ และ ประหนึ่ง โดยเป็นการเปรียบเทียบการกระโดดเข้ารบกับการกระโดดของกบ เปรียบเทียบการกระโดดหลบศัตรูกับการกระโดดของลิง และเปรียบเทียบเสียงเคาะไล่ด้วยดาบว่าเหมือนกับเสียงของกลอง

“นางเป็นผู้อยู่ในวัยเยาว์คือดอกไม้ประกอบด้วยความงามทุกประการ”

(นิทานเรื่องที่ ๕ หน้า ๒๕๗)

จากตัวอย่างมีการใช้รูปภาษาที่แสดงการเปรียบเทียบ คือ คำว่า “คือ” โดยเปรียบเทียบวัยเยาว์ของนางกับดอกไม้ที่งดงาม

๑.๑.๔ การอ้างถึงด้วยการใช้คำเรียกญาติ เป็นการแสดงความสัมพันธ์ด้วยรูปภาษาที่ใช้ในการเรียกญาติพี่น้องหรือผู้ที่มีความสนิทสนม จากข้อมูลพบคำว่า ลูกและสหาย โดยจะปรากฏร่วมกับคำว่า เอย เช่น

“ฝ่ายพระราชบุตรครั้นนางไปแล้วก็เฝ้าร้อนในพระหฤทัยเสด็จกลับไปยังศาลพระมหาเทพ พบพุทธิศรีระเดินออกมาจากศาล พระราชบุตรก็รับสั่งว่า สหายเอย ข้าได้เห็นนางหนึ่งงามนัก”

(นิทานเรื่องที่ ๑ หน้า ๑๓๗)

จากตัวอย่างมีการใช้คำว่า สหาย ร่วมกับ เอย โดยเป็นการอ้างถึงพุทธิศรีระ

“เหมคุปต์เศรษฐีได้ยินเรื่องก็สงสารบุตรี จึงกล่าวพลบโยนว่า ลูกเอย เจ้าอย่าร้อนใจไปเลย”

(นิทานเรื่องที่ ๒ หน้า ๑๙๐)

จากตัวอย่างมีการใช้คำว่า ลูก ร่วมกับ เอย โดยเป็นการอ้างถึงลูกสาวของเหมคุปต์

๑.๑.๕ การอ้างถึงด้วยการใช้ชื่อเฉพาะ เป็นการใช้ชื่อเฉพาะอ้างถึงสิ่งต่าง ๆ จากข้อมูลพบการอ้างถึงด้วยการใช้ชื่อเฉพาะ ประเภทชื่อบุคคล และชื่อสถานที่ ดังนี้

ชื่อบุคคล เช่น

“ในกรุงธรรมสถลมีพราหมณ์คนหนึ่งชื่อ เกศวะ”

(นิทานเรื่องที่ ๖ หน้า ๒๖๗)

“มีพระราชองค์หนึ่งทรงพระนามยศเกตุ”

(นิทานเรื่องที่ ๘ หน้า ๓๑๖)

จากตัวอย่างมีการอ้างถึงชื่อบุคคล คือ ยศวะ และ ยศเกตุ
ชื่อสถานที่ เช่น

“ในกาลก่อนมีเมืองงามชื่อ โคภาวดี”

(นิทานเรื่องที่ ๓ หน้า ๒๑๑)

“ในโบราณกาลมีเมืองใหญ่เมืองหนึ่งชื่อกรุงธรรมปุระ”

(นิทานเรื่องที่ ๑๐ หน้า ๓๕๘)

จากตัวอย่างมีการอ้างถึงชื่อสถานที่ คือ เมืองโคภาวดี และ เมืองธรรมปุระ

๑.๒ การเชื่อมโยงความโดยการซ้ำ

การเชื่อมโยงความโดยการซ้ำเป็นการแสดงความสัมพันธ์ด้วยการกล่าว
รูปภาพเดิมอีกครั้ง หลังจากทีรูปภาพนั้นได้ปรากฏแล้วในตอนต้น จากการศึกษา
พบการเชื่อมโยงความโดยการซ้ำประเภทต่าง ๆ ดังนี้

๑.๒.๑ การซ้ำทั้งหมด เป็นการกล่าวซ้ำรูปภาพที่ได้กล่าวแล้ว
ทุกส่วน เช่น

“พระภรรตฤราชได้ฟังดังนั้นก็ทรงยินดี รับผลไม้จากพราหมณ์แล้วตรัสให้
พราหมณ์ตามเสด็จเข้าไปในคลังทองอันเป็นที่ซึ่งทองทรายกองอยู่หลายพ้อม
แล้วตรัสให้พราหมณ์ขนเอาไปเต็มแรงที่จะขนได้ พราหมณ์ก็เปลื้องผ้าออกห่อ
กองทรายแลบรรจุในที่ต่าง ๆ ซึ่งจะบรรจุได้ รวมทั้งในปากอันพูดคล่องแลไม่มีพินัน
ด้วย ครั้นพราหมณ์ออกจากวังไปแล้ว พระภรรตฤราชก็เสด็จไปสู่ตำนักระชายา
องค์ใหม่”

(ต้นเรื่อง หน้า ๑๑๑-๑๑๒)

จากตัวอย่างมีการซ้ำบางส่วน โดยในตอนต้นมีการกล่าวถึงท้าวสุพิจารว่า “ท้าวสุพิจารพระราชบิดา” ต่อมามีการกล่าวซ้ำแต่ซ้ำเพียงบางส่วนคือกล่าวแต่เพียง “ท้าวสุพิจาร” ทั้งนี้ได้ตัด “พระราชบิดา” ออกไป

๑.๒.๓ การซ้ำโครงสร้าง เป็นการใช้รูปแบบทางภาษาที่ซ้ำกัน เช่น

“เป็นต้นว่า อำมาตย์คนหนึ่งขึ้นชื่อว่ารับสินบล ก็โปรดให้บริบททรัพย์สมบัติของอำมาตย์นั้นไปขึ้นท้องพระคลังเสียสิ้น คนชาติต่ำคนหนึ่งมีกลิ่นเหล้าออกจากปาก ก็โปรดให้สักหน้าเป็นเครื่องหมายโทษ ช่างทองคนหนึ่งประกอบการจัดโกง ก็โปรดให้เอาמידโกนขีดเนื้อเป็นรอยยาว ๆ เหมือนฉีกผ้า”

(ต้นเรื่อง หน้า ๑๒๓)

จากตัวอย่างมีการซ้ำโครงสร้างทางภาษา คือ ...คนหนึ่ง...ก็โปรด

“ความรักนี้เป็นของน่าพิชวงมาก เป็นแสงจากฟ้าฉายความสุขลงมายังแผ่นดินอันมืดแลเต็มไปด้วยความซึมเซา เป็นมนต์ซึ่งทำให้เรารำลึกถึงความมีชาติที่สูงกว่านี้ เป็นความสุขในขณะนี้แลเป็นทางพาให้คิดถึงสุขในเบื้องหน้า ทำให้ความซึ้งกลับเป็นความงาม ทำให้ความโง่เป็นความฉลาด ทำให้ความแก่เป็นความหนุ่ม ทำให้บาปเป็นบุญ ทำให้ความซึมเซาเป็นความแจ่มชื่น ทำให้ใจแคบเป็นใจกว้าง ความรักนี้เป็นไอศถอย่างเอก”

(นิทานเรื่องที่ ๒ หน้า ๑๘๗)

จากตัวอย่างมีการซ้ำโครงสร้างทางภาษา คือ ทำให้...เป็น

๑.๓ การเชื่อมโยงความโดยการละ

การเชื่อมโยงความโดยการละเป็นการแสดงความสัมพันธ์ที่เกิดจากการแทนที่รูปภาษาหนึ่งด้วยการไม่ปรากฏรูปภาษาใด ๆ แต่สามารถทราบความหมายได้จากโครงสร้างที่นำมาข้างหน้าหรือโครงสร้างที่ตามมา จากการศึกษาพบการเชื่อมโยงความโดยการละประเภทต่าง ๆ ดังนี้

๑.๓.๑ การละประธาน คือ การไม่ปรากฏรูปภาษาในตำแหน่งประธานของประโยค เช่น

“พระราชาทรงจับยามกระชาก เวตาลแกล้งร้องครวญครางเหมือนหนึ่งได้ความเจ็บปวด ครั้น ๐ หยุดร้องก็เล่าต่อไปด้วยสำเนียงแจ่มใส”

(นิทานเรื่องที่ ๕ หน้า ๒๔๑)

๐ อยู่ในตำแหน่งที่แสดงการละประธาน คือ “เวตาล”

“พรหมณ์หริทาสก็ยั้งลังเลในใจ ๐ ไม่นั่นว่าจะเลือกคนไหนดี ๐ จึงเรียกให้นางมุกดาวลีออกมากลางที่ประชุม”

(นิทานเรื่องที่ ๙ หน้า ๓๔๗)

๐ อยู่ในตำแหน่งที่แสดงการละประธาน คือ “พรหมณ์หริทาส”

๑.๓.๒ การละกริยา คือ การไม่ปรากฏรูปภาษาที่เป็นคำกริยา เช่น

“พระภรตฤทธราชผู้อนุชา ซึ่งปกครองสมบัติแล ๐ ราชการเมืองแทนพระราชานั้น เป็นบุรุษมีหฤทัยซึ่มเขาเป็นปกติ เพราะได้เสียนางผู้เป็นชายาไปด้วยเหตุประหลาด”

(ต้นเรื่อง หน้า ๑๐๘)

๐ อยู่ในตำแหน่งที่แสดงการละกริยา คือ “ปกครอง”

“จึงจะเล่านิทานเรื่องจริงถวายอีกเรื่องหนึ่งเป็นเครื่องบำรุงพระเศียรคือแล ๐ พระปัญญา”

(นิทานเรื่องที่ ๘ หน้า ๓๑๖)

๐ อยู่ในตำแหน่งที่แสดงการละกริยา คือ “บำรุง”

๑.๓.๓ การละกรรม คือ การไม่ปรากฏรูปภาษาในตำแหน่งกรรมของประโยค เช่น

“พระชนม์มายังไม่สิ้น ก็ทรงเขียนรูปนางงามผู้เก็บดอกบัวมาทำแปลก ๆ จนฝังอยู่ในพระหฤทัย กล่าวกันว่าเขียน ๐ เหมือนอย่างที่สุด ครั้นเขียน ๐ แล้วก็บรรทมพิศดูรูปด้วยพระเนตรอันจ๋าด้วยน้ำ”

(นิทานเรื่องที่ ๑ หน้า ๑๓๙)

๐ อยู่ในตำแหน่งที่แสดงการละกรรม คือ “รูปนางงาม”

“นางได้ทราบก็อนุญาตให้ข้าออกมาหาท่านแลส่งขนมนี้มาให้ท่านกิน ท่านจงกิน ๐ ให้สมศรัทธาของนางผู้ทำ ๐ แลข้าผู้ถือ ๐ มาเถิด”

(นิทานเรื่องที่ ๑ หน้า ๑๕๘)

๐ อยู่ในตำแหน่งที่แสดงการละกรรม คือ “ขนม”

๑.๔ การเชื่อมโยงความโดยการใช้คำเชื่อม

การเชื่อมโยงความโดยการใช้คำเชื่อมเป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของประโยคด้วยการใช้คำเชื่อมในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

๑.๔.๑ คำเชื่อมแสดงการเพิ่มข้อมูล เป็นการใช้คำเชื่อมที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างรูปภาษาเพื่อเพิ่มข้อมูลจากสิ่งที่มีอยู่เดิม คำเชื่อมแสดงการเพิ่มข้อมูลที่พบ ได้แก่ แล ทั้ง ซึ่ง รวมทั้ง คือ อัน เช่น

“พระองค์เป็นกษัตริย์ทรงนามลือเลื่อง สามารถในทางศึกแลในทางปกครองไพร่ฟ้าประชาชนให้อยู่เย็นเป็นสุข ทั้งเป็นผู้เอื้อเพื่อต่อการเรียนรู้”

(ต้นเรื่อง หน้า ๑๐๗)

แล และ ทั้ง เป็นคำเชื่อมแสดงการเพิ่มข้อมูลโดยเป็นการเพิ่มข้อมูลของกษัตริย์ว่านอกจากจะมีความสามารถในการศึกแล้ว ยังมีความสามารถในการปกครองและเป็นผู้เอื้อเพื่อต่อการเรียนรู้อีกด้วย

“ครั้นเทวทูตอันตรธานไปแล้ว พราหมณ์ก็อำปากซึ่งฟันหมดไปแล้ว”

(ต้นเรื่อง หน้า ๑๐๘)

ซึ่ง เป็นคำเชื่อมแสดงการเพิ่มข้อมูลโดยเป็นการเพิ่มข้อมูลว่าฟันในปากของพราหมณ์นั้นได้หักไปหมดแล้ว

“พราหมณ์ก็เปลี่ยนผ้าออกห่อกองทรายแลบรรจุในที่ต่าง ๆ ซึ่งจะบรรจุได้รวมทั้งในปากอันพุทคล่องแลไม่มีฟันนั้นด้วย”

(ต้นเรื่อง หน้า ๑๑๑-๑๑๒)

รวมทั้ง เป็นคำเชื่อมแสดงการเพิ่มข้อมูลโดยเป็นการเพิ่มข้อมูลว่านอกจากพราหมณ์จะเปลี่ยนผ้าออกห่อกองทรายแล้ว แม้ในปากพราหมณ์ก็เอาทรายบรรจุลงไปด้วย

“นางมีเกศยาวอันเป็นสีม่วงอ่อนเพราะแสงแห่งความเป็นสาว”

(นิทานเรื่องที่ ๒ หน้า ๑๘๕-๑๘๖)

อัน เป็นคำเชื่อมแสดงการเพิ่มข้อมูลโดยเป็นการเพิ่มข้อมูลให้รู้ว่าผมของนางนั้นเป็นสีม่วงอ่อนเพราะแสงแห่งความเป็นสาวนั่นเอง

“ชายคนที่ ๑ ก็เก็บกระดูกแห่งนางรวมเข้าเป็นห่อขึ้นห้อยบา แล้วประพฤติตัวเปนไวเศษิก ถือศีลเว้นบาปใหญ่ทั้ง ๘ อย่าง คือ กินกลางคืน ๑ ฆ่าชีวิต ๑ กินผลไม้เกิดบนต้นไม้ซึ่งมียาง หรือกินฟักทอง หรือหน่อไม้ไผ่ ๑ กินน้ำผึ้งหรือเนื้อสัตว์ ๑ ลักทรัพย์ของผู้อื่น ๑ ช่มชืนหญิงมีสามี ๑ กินดอกไม้หรือเนยเหลวหรือเนยแข็ง ๑ บุกาเวทดาในศาสนาอื่น ๑”

(นิทานเรื่องที่ ๖ หน้า ๒๗๕-๒๗๖)

คือ เป็นคำเชื่อมแสดงการเพิ่มข้อมูลโดยเป็นการเพิ่มข้อมูลให้รู้ว่าบาปใหญ่ ที่กล่าวถึงว่ามีอยู่ ๘ อย่างนั้น ได้แก่ การกินอาหารตอนกลางคืน การฆ่าชีวิต การกินผลไม้ที่เกิดบนต้นซึ่งมียางหรือกินผักทองหรือหน่อไม้ฝ่อ การกินน้ำผึ้งหรือเนื้อสัตว์ การลักทรัพย์ของผู้อื่น การข่มขืนหญิงที่มีสามีแล้ว การกินดอกไม้หรือเนยเหลวหรือเนยแข็ง และการบูชาเทวดาในศาสนาอื่น

๑.๔.๒ คำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์แบบให้เลือก เป็นการใช้คำเชื่อมที่แสดงความสัมพันธ์แบบให้เลือกเอาอย่างใดอย่างหนึ่ง คำเชื่อมที่แสดงความสัมพันธ์แบบให้เลือกที่พบ ได้แก่ หรือมิฉะนั้น หรือ เช่น

“พระองค์จึงเสวยผลไม้ที่นั่นเกิด หรือมิฉะนั้นแบ่งเสวยกับข้าพเจ้าองค์ละครึ่งผล”
(ต้นเรื่อง หน้า ๑๑๒)

หรือมิฉะนั้น เป็นคำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์แบบให้เลือกคือให้เลือกว่าจะเสวยเองทั้งหมดหรือแบ่งเสวยคนละครึ่ง

“พระวิกรมทิตยัตถ์ว่า เองจะเล่นนิทานก็เล่าไป หรือไม่เล่าก็หนึ่งเสีย”
(นิทานเรื่องที่ ๗ หน้า ๒๘๗)

หรือ เป็นคำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์แบบให้เลือกคือให้เลือกว่าจะเล่านิทานหรือไม่เล่านิทาน

๑.๔.๓ คำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์แบบขัดแย้ง เป็นการใช้คำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์แบบขัดแย้งหรือไม่เป็นไปในทำนองเดียวกัน คำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์แบบขัดแย้งที่พบ ได้แก่ แม้...แต่ แต่ เช่น

“แม้คนที่ลักก็น่าหวาดเสียวไม่อาจดำเนิรไปได้ แต่พระราชากับพระราชบุตรีก็มีได้ถอย พวกกันทรงดำเนิรไปถึงป่าช้าซึ่งโยคีทูลนั้น”

(ต้นเรื่อง หน้า ๑๓๐)

แม่...แต่ เป็นคำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์แบบขัดแย้ง กล่าวคือถึงแม้คนที่มีความกล้าหาญก็ไม่สามารถเดินทางไปถึงป่าช้าที่ยศบอกรได้ อย่างไรก็ตามพระราชาและพระราชบุตรสามารถเดินทางไปถึงป่าช้านั้นได้

“...ทั้งยกนางปัทมาวดีเชิดชูขึ้นไปถึงฟ้า เทียบกับนางเทพธิดา ซึ่งเป็นหมู่ชนที่ไม่เคยทรงพบเห็นก็จริงอยู่ แต่คงไม่เลิศล้ำนางปัทมาวดีไปได้”

(นิทานเรื่องที่ ๑ หน้า ๑๕๗)

แต่ เป็นคำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์แบบขัดแย้ง กล่าวคือแม้จะเปรียบนางปัทมาวดีกับนางเทพธิดาบนสวรรค์ แต่อย่างไรก็ตามนางเทพธิดาก็ไม่งามเท่านางปัทมาวดี

๑.๔.๔ คำเชื่อมแสดงเหตุผล เป็นการใช้คำเชื่อมแสดงสาเหตุและผลของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น คำเชื่อมแสดงเหตุผลที่พบได้แก่ เพราะ จึง เพราะฉะนั้น เพราะเหตุที่ เช่น

“เมื่อถึงขอบป่าช้าพระราชายุดชงัก เพราะรังเกียจเหยียบที่ดินโสโครกด้วยชากศพ”

(ต้นเรื่อง หน้า ๑๒๘)

เพราะ เป็นคำเชื่อมแสดงเหตุผล โดยเหตุคือพระราชารังเกียจที่จะเดินไปในที่มีชากศพ ผลคือพระราชายุดชงัก

“พระราชบุตรและสหายไม่เคยพบสระนั้นในป่า ต่างก็พิศวง จึงลงจากหลังม้าผูกไว้แทบได้ต้นไม้”

(นิทานเรื่องที่ ๑ หน้า ๑๓๕)

จึง เป็นคำเชื่อมแสดงเหตุผล โดยเหตุคือพบสระน้ำในป่า ผลคือลงจากหลังม้าผูกไว้กับต้นไม้แล้วเดินเข้าไปที่สระน้ำนั้น

“เมื่อหญิงกล่าวว่าไม่ไยดีนั้นแปลว่าไยดีเพราะฉะนั้นตามที่เรามาทำมาเพียงนี้ นับว่าสำเร็จดังหมาย”

(นิทานเรื่องที่ ๑ หน้า ๑๔๙)

เพราะฉะนั้น เป็นคำเชื่อมแสดงเหตุผล โดยเหตุคือการรับรู้ว่าคุณหญิงแสดงกิริยาว่าไม่ไยดีแปลว่าคุณหญิงนั้นมีใจให้ ดังนั้นผลก็คือรู้ว่าสิ่งที่ตนทำมานั้นสำเร็จตามความคาดหมายนั่นคือรู้ว่าผู้หญิงมีใจให้นั่นเอง

“พระวิกรมมัทยธรงแค้นเคืองในพระทัยเพราะเหตุที่เวตาลกล่าววดีเตียนธรรมดาแห่งมนุษย์”

(นิทานเรื่องที่ ๗ หน้า ๓๐๒)

เพราะเหตุที่ เป็นคำเชื่อมแสดงเหตุผล โดยเหตุคือเวตาลกล่าววดีเตียนธรรมดาแห่งมนุษย์ ส่วนผลคือพระวิกรมมัทยธรงแค้นเคืองในพระทัย

๑.๔.๕ คำเชื่อมแสดงลำดับเวลา เป็นการใช้คำเชื่อมแสดงลำดับก่อนหลังของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น คำเชื่อมแสดงลำดับเวลาที่พบ ได้แก่ ครั้น เมื่อ แล้ว ลึกครู่หนึ่ง มีซ้ำ เช่น

“ฝ่ายโยคีเมื่อได้รู้อะไรทั้ง ๖ ก็ชอบใจ ละพรดอย่างเก่ามาถือพรดอย่างใหม่ ถือการกินแลดื่มแทนการอด มีซ้ำก็ได้อยู่กับนางวสันตเสนาตามวิธีคนธรรพวิวาหะ”

(ต้นเรื่อง หน้า ๑๒๐)

มีซ้ำ เป็นคำเชื่อมแสดงลำดับเวลา กล่าวคือเหตุการณ์ที่เกิดก่อนคือโยคีเปลี่ยนมาถือพรดแบบใหม่ เหตุการณ์ที่ตามมาคือโยคีได้อยู่กินกับนางวสันตเสนา

“หญิงที่ยืนคอยอยู่ที่จับพระหัตถ์แลทำสัญญาให้เดินเบา ๆ แล้วนำไปตามทางมืด บางแห่งจุดไฟบริษั สักครู่หนึ่ง ไปถึงบันไดศิลา ก็พากันขึ้นไปบนตำหนักพระราชธิดา”

(นิทานเรื่องที่ ๑ หน้า ๑๕๒)

สักครู่หนึ่ง เป็นคำเชื่อมแสดงลำดับเวลา กล่าวคือเหตุการณ์ที่เกิดก่อนคือการเดินไปตามทางที่มืด เหตุการณ์ที่ตามมาคือเดินมาถึงบันไดทางขึ้นตำหนักพระราชธิดา

“ครั้น ไปถึงประตูกรุง โจรก็เคาะติด ๆ กันสองหน”

(นิทานเรื่องที่ ๕ หน้า ๒๔๘)

ครั้น เป็นคำเชื่อมแสดงลำดับเวลา โดยแสดงให้เห็นว่าเหตุการณ์ที่เกิดก่อนคือโจรเดินทางไปถึงประตู เหตุการณ์ที่ตามมาคือโจรเคาะประตูติด ๆ กันสองหน

“ฝ่ายพระราชามือเห็นเสียทีก็เสด็จหนีกับเขาด้วย”

(นิทานเรื่องที่ ๕ หน้า ๒๕๔)

เมื่อ เป็นคำเชื่อมแสดงลำดับเวลา โดยแสดงให้เห็นว่าเหตุการณ์ที่เกิดก่อนคือพระราชามือเสียทีโจร เหตุการณ์ที่ตามมาคือพระราชามือเสด็จหนี

“ตัวเศรษฐีนั่งลงหลับตา แล้ว ให้มีผู้เอาดินจากแม่น้ำไวตรณีนมาถูตัวให้บริสุทธ์”

(นิทานเรื่องที่ ๕ หน้า ๒๖๔)

แล้ว เป็นคำเชื่อมแสดงลำดับเวลา โดยแสดงให้เห็นว่าเหตุการณ์ที่เกิดก่อนคือเศรษฐีนั่งหลับตา เหตุการณ์ที่ตามมาคือผู้นำดินจากแม่น้ำไวตรณีนมาถูตัวเศรษฐี

๑.๔.๖ คำเชื่อมแสดงเงื่อนไข เป็นการใช้คำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์แสดงเงื่อนไขว่าถ้าเหตุการณ์หนึ่งจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อมีอีกเหตุการณ์หนึ่งเป็นเงื่อนไข คำเชื่อมแสดงเงื่อนไขที่พบมีคำเดียวคือคำว่า ถ้า เช่น

“ถ้าเชื่อข้าพเจ้าแลทำตามข้าพเจ้า พระองค์จะขณมายุยงยาว ประกอบด้วย ผาสุกสวัสดิ์เป็นที่พึงของประชาราษฎร์ไปชั่วกาลนาน”

(ต้นเรื่อง หน้า ๑๑๗)

ถ้า เป็นคำเชื่อมแสดงเงื่อนไข โดยถ้าเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำของผู้พูดก็จะทำให้มีอายุยืน มีความสุข และเป็นที่พึงของประชาชนไปชั่วกาลนาน

๑.๔.๗ คำเชื่อมแสดงความต่างตอนกัน เป็นการใช้คำเชื่อมเมื่อต้องการเปลี่ยนเรื่องหรือต้องการเสนอข้อมูลใหม่ คำเชื่อมแสดงความต่างตอนกันที่พบ ได้แก่ อนึ่ง ส่วน ฝ่าย ทั้งนี้คำเชื่อมแสดงความต่างตอนกันนี้จะปรากฏภายในย่อหน้าคือเชื่อมระหว่างประโยค และปรากฏตอนต้นย่อหน้าคือเชื่อมระหว่างย่อหน้า ดังนี้

เชื่อมระหว่างประโยค พบคำว่า อนึ่ง ฝ่าย และส่วน เช่น

“พระวัชรมุกฎพระองค์สันด้วยคามยินดี รีบเสด็จไปหาพุทธิศรีระซึ่งนั่งอ่านหนังสืออยู่นอกเรือน แล้วรับสั่งบอกนางนมรับแล้วที่จะถือหนังสือไปถวายพระราชธิดา ปัญหายังมีแต่เพียงว่าจะเขียนหนังสืออย่างไรจึงจะดี จะผูกประโยคแลใช้ศัพท์ชั้นไหน จึงจะถูกพระหฤทัยนาง จะใช้ศัพท์เรียกนางว่า แก้วตาจะเบาไป แลศัพท์โลหิตในดับแห่งข้าจะหนักไปดอกกระมัง อนึ่งการแต่งหนังสือสำคัญเช่นนั้นจะทำให้แล้วเร็วทันในวันนั้นก็ยากเป็นเรื่องที่หนักพระหฤทัยอยู่ ฝ่ายพุทธิศรีระเมื่อได้ยินดังนั้นก็ทูลว่าอย่าให้ทรงเดือดร้อนเลย”

(นิทานเรื่องที่ ๑ หน้า ๑๔๖)

อนึ่ง และ ฝ่าย เป็นคำเชื่อมแสดงความต่างตอนกัน โดยในตอนต้นมีการกล่าวถึงปัญหาในการเขียนหนังสือ การผูกประโยค และการใช้ศัพท์ของพระวัชรมุกฎ

เมื่อต้องการเปลี่ยนเรื่องมากล่าวถึงความหนักใจในการที่จะเขียนหนังสือให้เสร็จ กวีจึงนำคำว่า “อนึ่ง” มาใช้เชื่อมประโยค และเมื่อต้องการเปลี่ยนมาเสนอข้อมูลของตัวละครอีกตัวหนึ่งคือพุทธิศรีระ กวีจึงนำคำว่า “ฝ่าย” มาใช้ในการเชื่อมประโยคดังกล่าว

“กล่าวอีกนัยหนึ่งหญิงงามไม่เคียดทางชั่ว เพราะมีความหยิ่งในใจว่าจะเคียดเมื่อไรก็เคียดได้ ส่วนหญิงขี้นั้นจำเป็นต้องชกโยงคนอื่น ไม่ใช่มีคนอื่นมาชกโยง”
(นิทานเรื่องที่ ๒ หน้า ๑๙๙)

ส่วน เป็นคำเชื่อมแสดงความต่างตอนกัน โดยในตอนต้นมีการกล่าวถึงหญิงงาม แต่เมื่อต้องการเปลี่ยนมากล่าวถึงหญิงขี้นั้นจึงนำคำว่า “ส่วน” เข้ามาเชื่อมประโยค

เชื่อมระหว่างย่อหน้า พบคำว่า ส่วนและฝ่าย เช่น

“ปิดพิบาลทูลเท่านั้นแล้วก็อันตรธานไป พระวิกรมมาทิตย์กับพระราชบุตรก็เสด็จเข้าไปในพระนคร

ฝ่ายชาวเมืองครั้นพระราชเสด็จคืนครองสมบัติ ก็พากันยินดีรื่นเริงต่างแต่งกายโอ้อ่าประกวัดกัน”

(ต้นเรื่อง หน้า ๑๒๒)

ฝ่าย เป็นคำเชื่อมแสดงความต่างตอนกัน โดยในย่อหน้าแรกกล่าวถึงปิดพิบาล พระวิกรมมาทิตย์ และพระราชบุตร ทั้งนี้ในย่อหน้าต่อมาต้องการเปลี่ยนมากล่าวถึงชาวเมือง แต่เนื่องจากยังมีความเกี่ยวข้องกับย่อหน้าที่ผ่านมามีอยู่ กวีจึงนำคำว่า “ฝ่าย” มาใช้ในการเชื่อมโยงความระหว่างย่อหน้าทั้งสอง

“บัณฑิตแลกวีนับจำนวนร้อย ซึ่งประชันกันแต่งกาพย์กลอนสรรเสริญคุณงามแห่งนางมุกดาวสินนั้น จะจงใจให้นางรักผู้แต่งผู้ใดผู้หนึ่งก็หาไม่ได้...

ส่วนนางมุกดาวลีนั้นเมื่อภาพย์กลอนจนเกลียดกวีไปทั้งหมด วันหนึ่งจึงบอกแก่บิดาว่า...”

(นิทานเรื่องที่ ๙ หน้า ๓๔๓)

ส่วน เป็นคำเชื่อมแสดงความต่างต่อนกัน โดยในย่อหน้าแรกกล่าวถึง บัณฑิตและกวี แต่ทั้งนี้ในย่อหน้าต่อมาต้องการกล่าวถึงนางมุกดาวลีซึ่งมีความเชื่อมโยงกับย่อหน้าที่ผ่านมา กวีจึงนำคำว่า “ส่วน” มาใช้ในการเชื่อมโยงความระหว่างย่อหน้าทั้งสอง

๒. การเชื่อมโยงความระหว่างนิทานแต่ละเรื่อง

จากการศึกษาการเชื่อมโยงความระหว่างนิทานแต่ละเรื่องพบการเชื่อมโยงความโดยการซ้ำเพียงประเภทเดียว การเชื่อมโยงความโดยการซ้ำเป็นการแสดงความสัมพันธ์ด้วยการกล่าวรูปภาษาเดิมอีกครั้ง ทั้งนี้การเชื่อมโยงความโดยการซ้ำที่พบระหว่างนิทานแต่ละเรื่องมีทั้งการซ้ำทั้งหมด การซ้ำความหมาย และการซ้ำโครงเรื่อง ดังนี้

๒.๑ การซ้ำทั้งหมด เป็นการกล่าวซ้ำรูปภาษาที่ได้กล่าวไปแล้วทุกส่วน จากข้อมูลพบการซ้ำทั้งหมดด้วยการซ้ำชื่อตัวละครหลักของเรื่องคือพระวิกรมมัทิตย์ และเวตาล โดยในนิทานย่อยแต่ละเรื่องจะมีการกล่าวซ้ำชื่อตัวละครดังกล่าว

ซ้ำชื่อพระวิกรมมัทิตย์ เช่น

“พระวิกรมมัทิตย์ทรงครองสมบัติรุ่งเรืองอยู่หลายปี”

(ต้นเรื่อง หน้า ๑๐๗)

“พระวิกรมมัทิตย์ตรัสว่า ท้าวพันดวัตเป็นผู้ที่ควรได้รับความดีเดียนมากกว่าคนอื่น”

(นิทานเรื่องที่ ๑ หน้า ๑๖๘)

“พระวิกรมมัทิตย์ได้ทรงฟังก็แสดงอาการพิโรธ”

(นิทานเรื่องที่ ๓ หน้า ๒๒๗)

“เวตาลกล่าวต่อไปแก่พระวิกรมมทิตยว่า พระองค์คงจะได้เคยฟังคำกวี
โบราณกล่าวไว้”

(นิทานเรื่องที่ ๕ หน้า ๒๔๕)

“เมื่อพระวิกรมมทิตยทรงนั่งอึ้ง มีได้ออกพระโอบษฐ์ตรัสประการไต่”

(ปลายเรื่อง หน้า ๓๖๔)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่านิทานแต่ละเรื่องจะมีการเชื่อมโยงความโดยการซ้ำ
ประเภทซ้ำทั้งหมด โดยมีการซ้ำคำว่า พระวิกรมมทิตย

ซ้ำชื่อเวตาล เช่น

“ตัวที่ห้อยอยู่นั้น คือ เวตาล”

(ต้นเรื่อง หน้า ๑๓๑)

“เวตาลเล่ามาถึงเพียงนี้ก็หยุดพักครู่หนึ่ง”

(นิทานเรื่องที่ ๑ หน้า ๑๕๓)

“เวตาลตามว่า เหตุไรจึงทรงเห็นดังนั้น”

(นิทานเรื่องที่ ๓ หน้า ๒๒๗)

“เวตาลเล่าต่อไปว่า...”

(นิทานเรื่องที่ ๗ หน้า ๒๙๕)

“เวตาลก็แสดงวจาอาการประหลาดใจเป็นที่สุด”

(ปลายเรื่อง หน้า ๓๖๔)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่านิทานแต่ละเรื่องจะมีการเชื่อมโยงความโดยการซ้ำ
ประเภทซ้ำทั้งหมด โดยมีการซ้ำคำว่า เวตาล

๒.๒ การซ้ำความหมาย เป็นการกล่าวซ้ำเนื้อหาหรือความหมายเดิมที่ได้กล่าวถึงแล้ว หากแต่มีการใช้คำหรือสำนวนภาษาที่แตกต่างกันไป จากการศึกษาพบการเชื่อมโยงความด้วยการซ้ำความหมายระหว่างนิทานแต่ละเรื่อง โดยจะปรากฏตอนท้ายของนิทานเรื่องที่ ๑ ต่อตอนต้นของนิทานเรื่องที่ ๒ ตอนท้ายของนิทานเรื่องที่ ๒ ต่อตอนต้นของนิทานเรื่องที่ ๓ เป็นเช่นนี้ไปจนถึงตอนท้ายของนิทานเรื่องที่ ๙ ต่อตอนต้นของนิทานเรื่องที่ ๑๐ ดังนี้

“เวตาลหลุดเท่านั้นแล้ว ก็ออกจากยามหัวเราะก้องฟ้าลอยกลับไปเกาะห้อยหัวอยู่ยังต้นอโศกตามเดิม ฝ่ายพระวิกรมมาติศย์ครั้นเวตาลหลุดลอยไปแล้ว ก็ยืนตลิ่งนั่งอยู่ครู่หนึ่ง จึงหันพระพักตร์พาพระราชบุตรดำเนินไปยังต้นอโศก ครั้นถึงก็ป็นขึ้นไปปลดเวตาลลงมาบรรจุยามแบกดำเนินกลับมาก เวตาลก็เล่าเรื่องซึ่งกล่าวว่าเป็นเรื่องจริงอีกเรื่องหนึ่ง”

(ตอนท้ายนิทานเรื่องที่ ๑- ตอนต้นนิทานเรื่องที่ ๒ หน้า ๑๖๙)

“เวตาลหลุดเท่านั้น แล้วก็ลอยออกจากยามหัวเราะก้องฟ้า กลับไปห้อยหัวอยู่ยังต้นอโศกตามเดิม พระวิกรมมาติศย์ครั้นเวตาลหลุดลอยไปแล้ว ได้สติก็เสด็จหันกลับพาพระราชบุตรทรงดำเนินกลับไปยังต้นอโศก ครั้นถึงก็เสด็จป็นขึ้นไปปลดเวตาลลงมาใส่ยามอย่างเก่า เสด็จออกทรงดำเนินไปได้หน่อยหนึ่ง เวตาลก็เล่าเรื่องซึ่งกล่าวว่าเป็นเรื่องจริงอีกเรื่องหนึ่ง”

(ตอนท้ายนิทานเรื่องที่ ๒- ตอนต้นนิทานเรื่องที่ ๓ หน้า ๒๑๐)

“เวตาลหลุดจากยามโดยง่ายตามเคย แลลอยหัวเราะก้องฟ้ากลับไปยังต้นอโศกตามเดิม ครั้นพระวิกรมมาติศย์เสด็จกลับถึงต้นอโศก ทรงป็นขึ้นไปปลดเวตาลลงมามัดลงยามตามเคย แลทรงพาพระราชบุตรออกเดินไปหน่อยหนึ่ง เวตาลก็เล่าเรื่องซึ่งกล่าวว่าเป็นเรื่องจริงอีกเรื่องหนึ่ง”

(ตอนท้ายนิทานเรื่องที่ ๕- ตอนต้นนิทานเรื่องที่ ๖ หน้า ๒๖๖-๒๖๗)

“พูดเท่านั้นแล้วเวตาลก็ออกจากข่ามหั่วเราะก้องฟ้าลอยไป พระวิกรมมหาราชก็กับพระราชบุตรก็เสด็จหันพระพักตร์คืนไปยังต้นอโศก ทรงปลดเวตาลลงมาใส่ข่ามแล้วก็รับสั่งแก่เวตาลว่าให้เล่าเรื่องจริงไปอีกเรื่องหนึ่ง”

(ตอนท้ายนิทานเรื่องที่ ๙- ตอนต้นนิทานเรื่องที่ ๑๐ หน้า ๓๕๗)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าแม้จะมีการใช้ภาษาที่แตกต่างกันไปบ้าง แต่ก็มี ความหมายเหมือนกัน คือ หมายถึง “เวตาลลอยกลับไปยังต้นอโศก พระวิกรมมหาราช และพระราชบุตรจึงกลับไปปลดเวตาลลงมาใส่ข่าม แล้วเวตาลก็เล่านิทานซึ่งกล่าวว่า เป็นเรื่องจริงถวายเป็นเรื่องหนึ่ง” การซ้ำความหมายดังที่กล่าวมานี้จะพบจนถึงตอน ท้ายของนิทานเรื่องที่ ๙ ต่อตอนต้นของนิทานเรื่องที่ ๑๐ โดยจะไม่ปรากฏใน ตอนท้ายของนิทานเรื่องที่ ๑๐ อีก เนื่องจากนิทานเรื่องที่ ๑๐ เป็นนิทานย่อยเรื่องสุดท้าย ก่อนที่เนื้อเรื่องจะสิ้นสุดลง ดังนั้นจึงไม่จำเป็นต้องมีการใช้การเชื่อมโยงความ โดย การซ้ำความหมายเพื่อเชื่อมโยงไปยังนิทานเรื่องที่ ๑๑ ต่อไป

๒.๓ การซ้ำโครงเรื่อง เป็นการใช้โครงเรื่องที่ซ้ำกันกับโครงเรื่องที่ได้ กล่าวแล้วในตอนต้น จากการศึกษาพบว่านิทานย่อยทั้ง ๑๐ เรื่องของนิทานเวตาลมี การใช้โครงเรื่องที่ซ้ำกันคือมีการเล่านิทานเพื่อหลอกล่อให้มีการพูดโต้ตอบหรือ ตอบคำถาม โดยผู้ที่เล่านิทานคือเวตาล จุดประสงค์ในการเล่านิทานคือหลอกล่อให้ พระวิกรมมหาราชและพระราชบุตรพูดโต้ตอบซึ่งจะทำให้เวตาลได้กลับไปยังต้นอโศก ตามเดิม ทั้งนี้พระวิกรมมหาราชและพระราชบุตรก็จะต้องกลับไปปลดเอาตัวเวตาลแล้ว เดินทางต่อ โครงเรื่องของนิทานย่อยของนิทานเวตาลจะซ้ำเช่นนี้จนครบ ๑๐ เรื่อง เมื่อถึงนิทานเรื่องที่ ๑๐ ที่เวตาลเล่า พระวิกรมมหาราชก็รู้จกยับยั้งชั่งใจ ไม่กล่าวตอบต่อ เวตาล พระวิกรมมหาราชจึงได้ตัวเวตาลกลับมาดังที่ตั้งใจไว้ เมื่อเป็นเช่นนี้โครงเรื่องที่ ซ้ำกันสิ้นสุดลง เวตาลไม่ต้องเล่านิทานเพื่อหลอกล่อให้พระวิกรมมหาราชพูดโต้ตอบ ดังนั้นเนื้อเรื่องของนิทานเวตาลจึงสิ้นสุดลงด้วย

สรุป

กล่าวโดยสรุป การเชื่อมโยงความในนิทานเวตาลพระนิพนธ์แปลของพระราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์แบ่งเป็นการเชื่อมโยงความที่ปรากฏภายในนิทานเรื่องเดียวกันและการเชื่อมโยงความระหว่างนิทานแต่ละเรื่อง โดยการเชื่อมโยงความที่ปรากฏภายในนิทานเรื่องเดียวกันพบการเชื่อมโยงความ ๔ ประเภท คือ การเชื่อมโยงความโดยการอ้างถึงซึ่งแบ่งเป็น การอ้างถึงด้วยสรรพนาม การอ้างถึงด้วยการใช้คำบ่งชี้ การอ้างถึงด้วยการเปรียบเทียบ การอ้างถึงด้วยการใช้คำเรียกญาติ และการอ้างถึงด้วยการใช้ชื่อเฉพาะ การเชื่อมโยงความโดยการซ้ำ ซึ่งพบทั้งการซ้ำทั้งหมด การซ้ำบางส่วน และการซ้ำโครงสร้าง การเชื่อมโยงความโดยการละพบบทการละประธาน การละกริยา และการละกรรม และการเชื่อมโยงความโดยการใช้คำเชื่อม ซึ่งพบคำเชื่อมแสดงการเพิ่มข้อมูล คำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์แบบให้เลือก คำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์แบบขัดแย้ง คำเชื่อมแสดงเหตุผล คำเชื่อมแสดงลำดับเวลา คำเชื่อมแสดงเงื่อนไข และคำเชื่อมแสดงความต่างต่อนั้น

สำหรับการเชื่อมโยงความระหว่างนิทานแต่ละเรื่องพบการเชื่อมโยงความประเภทการซ้ำ การเชื่อมโยงความโดยการซ้ำที่พบมีทั้งการซ้ำทั้งหมด ซึ่งพบการซ้ำชื่อตัวละครหลักสองตัวคือ “พระวิกรมมัททีย์” และ “เวตาล” การซ้ำความหมาย ซึ่งจากการศึกษาพบว่าในนิทานแต่ละเรื่องมีการกล่าวซ้ำความหมายที่ว่า “เวตาลลอยกลับไปยังต้นอโศก พระวิกรมมัททีย์และพระราชบุตรจึงกลับไปปลดเวตาลลงมาใส่ย่าม แล้วเวตาลก็เล่านิทานซึ่งกล่าวว่า เป็นเรื่องจริงถวายเป็นเรื่องหนึ่ง” และการซ้ำโครงเรื่องคือมีการใช้โครงเรื่องที่ซ้ำกันในนิทานย่อย โครงเรื่องที่ซ้ำกันคือการให้เวตาลเล่านิทานเพื่อหลอกล่อให้พระวิกรมมัททีย์และพระราชบุตรกล่าวได้ตอบ เมื่อพระวิกรมมัททีย์กล่าวได้ตอบ เวตาลก็จะได้ลอยกลับไปยังต้นอโศกตามเดิม จนเมื่อถึงนิทานเรื่องที่ ๑๐ พระวิกรมมัททีย์มีความยับยั้งชั่งใจ รู้จักอดกลั้น ไม่ได้ตอบกับเวตาล นิทานย่อยจึงสิ้นสุดลง ซึ่งทำให้นิทานเวตาลจบลงด้วย ทั้งนี้การเชื่อมโยงความโดยการซ้ำทั้ง ๓ ประเภททำให้นิทานย่อยทั้ง ๑๐ เรื่องสามารถสอดร้อยเข้าด้วยกัน จนทำให้เข้าใจได้ว่านิทานย่อยทั้ง ๑๐ เรื่องนั้นรวมเป็นนิทานหลักเพียงเรื่องเดียวคือ “นิทานเวตาล”

อภิปรายผล

๑. จากการศึกษาการเชื่อมโยงความในนิทานเวตาลพระนิพนธ์แปลของ พระราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ทำให้ทราบถึงวิธีการเชื่อมโยงความในนิทาน เรื่องดังกล่าว อันแสดงให้เห็นถึงพระอัจฉริยภาพในการประพันธ์ของพระราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ ทั้งนี้ *นิทานเวตาล* มีลักษณะเป็นนิทานซ้อนนิทาน ประกอบด้วย นิทานย่อย ๑๐ เรื่อง พระราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ได้ใช้การเชื่อมโยง ความประเภทต่างๆ ทั้งการเชื่อมโยงความโดยการอ้างถึง การเชื่อมโยงความโดยการซ้ำ การเชื่อมโยงความโดยการละ และการเชื่อมโยงความโดยการใช้คำเชื่อมในการเชื่อมโยง เนื้อหานิทานภายในเรื่องเดียวกัน สำหรับการเชื่อมโยงความระหว่างนิทานแต่ละเรื่อง ก็ได้มีการนำการเชื่อมโยงความโดยการซ้ำ ไม่ว่าจะเป็นการซ้ำทั้งหมด การซ้ำความหมาย และการซ้ำโครงเรื่อง มาใช้ในการเชื่อมโยงนิทานแต่ละเรื่องให้สอดคล้องกัน ทำให้นิทาน ย่อยทั้ง ๑๐ เรื่องรวมกันเป็นนิทานเรื่องใหญ่เพียงเรื่องเดียว คือ *"นิทานเวตาล"*

๒. จากการศึกษาที่พบว่ามีการใช้การเชื่อมโยงความโดยการอ้างถึงเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะการอ้างถึงด้วยสรรพนามประเภทบุรุษสรรพนามนั้นเป็นเพราะว่า *นิทานเวตาล* พระนิพนธ์แปลของพระราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ มีการดำเนินเรื่อง ด้วยการใช้บทสนทนาเป็นส่วนใหญ่ กวีจึงเลือกใช้สรรพนามบุรุษต่างๆ ทั้งสรรพนาม บุรุษที่ ๑ สรรพนามบุรุษที่ ๒ และสรรพนามบุรุษที่ ๓ มาใช้แทนตัวผู้พูด ผู้ที่พูดด้วย และผู้ที่ถูกกล่าวถึง เพื่อหลีกเลี่ยงการใช้ชื่อเฉพาะแทนในการสนทนาทุกๆ ครั้ง ทั้งนี้หาก ใช้ชื่อเฉพาะแทนในการสนทนาทุกๆ ครั้งอาจทำให้การสนทนาไม่เป็นไปตามธรรมชาติ ดังนั้นจึงพบการเชื่อมโยงความโดยการอ้างถึงด้วยสรรพนามเป็นจำนวนมาก

๓. สำหรับการเชื่อมโยงความโดยการละพบว่าส่วนใหญ่เป็นการละประธาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะส่วนประธานของประโยคนี้เมื่อมีการกล่าวถึงแล้วในตอนต้น หากมีการละในการกล่าวถึงในครั้งต่อไป ก็ยังสามารถสื่อสารและทำให้ผู้อ่านเข้าใจได้ง่าย หนึ่ง ในการใช้ภาษาในชีวิตประจำวันก็พบว่าการละประธานเป็นจำนวนมาก เช่น หากพูดทักทายว่า "๐ ไปไหนมา" ก็มีการละในตำแหน่งประธานคือละคำว่าเธอหรือคุณ ซึ่งผู้ฟังก็ยังสามารถเข้าใจได้เช่นนี้เป็นต้น แต่สำหรับการละกริยาหรือละกรรมนั้นอาจทำให้ ประโยคขาดความสมบูรณ์ ส่งผลให้สื่อสารกันไม่เข้าใจหรือเกิดความเข้าใจผิดกันได้

บรรณานุกรม

- ชญาอนุตม์ จินดาวิภักดิ์. (๒๕๔๖). *การเชื่อมโยงความในจารึกล้านนา*. วิทยานิพนธ์ปริญญา-
มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร, คณะโบราณคดี, สาขาวิชาจารึกภาษาไทย.
- ชลธิชา บำรุงวิภักดิ์. (๒๕๓๙). *การวิเคราะห์ภาษาระดับข้อความประเภทต่าง ๆ ในภาษาไทย*.
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะศิลปศาสตร์.
- _____. (๒๕๔๕). ระบบข้อความ. ใน *ภาษาศาสตร์เบื้องต้น* (น.๑๐๐-๑๓๐). กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะศิลปศาสตร์, ภาควิชาภาษาศาสตร์.
- _____. (๒๕๔๙). *การเชื่อมโยงความ*. (เอกสารประกอบการบรรยายเรื่องการวิเคราะห์
ระบบข้อความในภาษาไทย ที่ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ศิลปากร วันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๔๙).
- ชลธิชา สัตยาวัฒนา. (๒๕๔๑). *นิทานเวตาล เพชรน้ำเอกในวรรณกรรมไทย*. ใน *น.ม.ส. อัจฉริยวิถี
ศรีรัตนโกสินทร์*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, สถาบันภาษาไทย.
- ธีระ รุ่งธีระ. (๒๕๕๓). “ด้วยเรานี้มีใจรักผูกพัน”: การเชื่อมโยงความในเพลงประจำมหาวิทยาลัย
มหาสารคาม. ใน *เป็นเลิศ* (น.๑๓๑-๑๖๑). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
(รวมบทความวิชาการเนื่องในวาระเกษียณอายุราชการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พชรนนท์
ลัยฉันทน์เกษม ๓๐ กันยายน ๒๕๕๓).
- นิตยสุตา อภินันทาภรณ์. (๒๕๓๔). *ลักษณะการเชื่อมโยงความในรายงานข่าวอาชญากรรมของ
หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ: การศึกษาภาษาระดับข้อความ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต,
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะศิลปศาสตร์, สาขาวิชาภาษาศาสตร์.
- ประทีป วาทิกทินกร. (๒๕๒๓). *น.ม.ส.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, คณะมนุษยศาสตร์,
ภาควิชาภาษาไทย.
- ประภาพร มณีโรจน์. (๒๕๒๙). *การใช้รูปแทนคำนามเพื่อบอกความต่อเนื่องในข้อเขียนภาษาไทย*.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะอักษรศาสตร์,
สาขาวิชาภาษาศาสตร์.
- ปานัสรา เบี้ยมุกดา. (๒๕๕๐). *การเชื่อมโยงความในพระราชนิพนธ์เสด็จประพาสต่างประเทศของ
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต,
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะศิลปศาสตร์, สาขาวิชาภาษาไทย.

ปิยนารถ แสงวงศ์ดี. (๒๕๓๖). *การใช้กลไกในการเชื่อมโยงความในภาษาพูดและภาษาเขียนของเด็กวัย ๗-๙ ปี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะศิลปศาสตร์, สาขาวิชาภาษาศาสตร์.

พิทยาลงกรณ, กรมหมื่น. (ม.ป.ป.). *สามเรื่องเอกของ น.ม.ส. พระนคร: แพร์พิทยา*.

วรวรรณ ศิริยาภัย. (๒๕๔๔). *การเชื่อมโยงความในภาษาถิ่นสุราษฎร์ธานี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร, คณะโบราณคดี, สาขาวิชาจารึกภาษาไทย.

วิยะดา ตานี. (๒๕๔๔). *การเชื่อมโยงความในจารึกสุโขทัย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร, คณะโบราณคดี, สาขาวิชาจารึกภาษาไทย.

สมทรง บุรุษพัฒน์. (๒๕๓๗). *วจนวิเคราะห์*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล, สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท.

สุนีย์ สิลลาพรพินิจ. (๒๕๔๗). *ลักษณะการเชื่อมโยงความในสามก๊กฉบับเจ้าพระยาพระคลัง*. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะศิลปศาสตร์, สาขาวิชาภาษาไทย.

สุภาพร งามประดิษฐ์. (๒๕๔๐). *การเชื่อมโยงความในการรายงานข่าวทางโทรทัศน์: ข่าวอ่านกับข่าวสดแบบไม่มีบท*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะศิลปศาสตร์, สาขาวิชาภาษาศาสตร์.

สุวรรณา เกรียงไกรเพชร. บรรณาธิการ. (๒๕๒๗). *น.ม.ส.. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*.

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (๒๕๕๒). *สัมพันธสาร*. ใน *บรรทัดฐานภาษาไทย เล่ม ๓: ชนิดของคำ วลี ประโยคและสัมพันธสาร*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, สถาบันภาษาไทย.

อัจฉรากร กัลยาจิตรีโกศล. (๒๕๔๓). *ลักษณะการเชื่อมโยงความในกลอนนิราศของสุนทรภู่*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะศิลปศาสตร์, สาขาวิชาภาษาศาสตร์.

Halliday, M.A.K. and Hasan, R. (1976). *Cohesion in English*. London: Longman.